

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

Nr. 4, 3. årgang

Forår 1993

Farmor og pigerne i køkkenet ca.1900.
Fotograf ukendt, udlånt af Karin Hoffritz.

DETTE BLAD INDEHOLDER:

N.P-Hansen og Sønner- et væveri på Nordfyn	s. 3
Tekstildisputats	s. 7
Boganmeldelse	s. 8
Forklædere registrering	s. 8
Årsberetning	s. 9
Referat fra general- forsamling i Vissenbjerg, Fyn 27.Marts 1993	s.10
Lidt om vævede forklæder 1812-1814	s.12

Flytning

Ved flytning bedes du meddele dette til postvæsnet

Husk at meddele at du abonnerer på TENEN blad nr. 03200

Annoncepriser:

1/1 side : 525,-kr.

1/2 side: 300,-kr.

1/4 side: 185,-kr.

1/8 side: 135,-kr.

RETTELSE TIL SIDSTE BLAD.

I artiklen om perlebroderede tasker er følgende tekst faldet ud fra side 6 nederst.

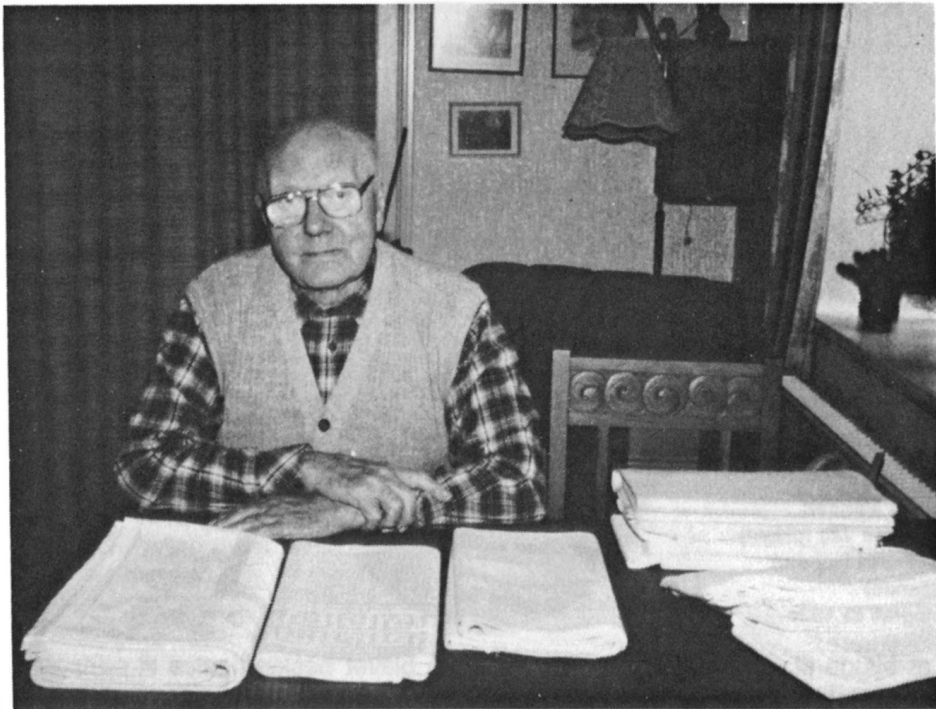
Denne lette yndefulde komposition hører empiretiden til, og derfor er denne taske sandsynligvis også fra 1800-årenes begyndelse.

Fra sidste århundredskifte findes der et væld af perletasker, og en stor del af de tasker, som indgår i TENENS registrering vil kunne tilskrives denne periode.

Bøjletasken findes i mange udgaver, men det er dog en mere tidstypisk repræsentant, jeg vil omtale.-nemlig posetasken.

**I DETTE BLAD ER INDLAGT GIROKORT FOR MEDLEMSPERIODEN
1993-94.**

Såfremt du ikke modtager næste blad nr.1.4.Årg.Sommer 1993 og du mener du har betalt, bedes du kontakte kassen.

Johannes Hansen.

Foto : Susanne Nielsen marts 1993.

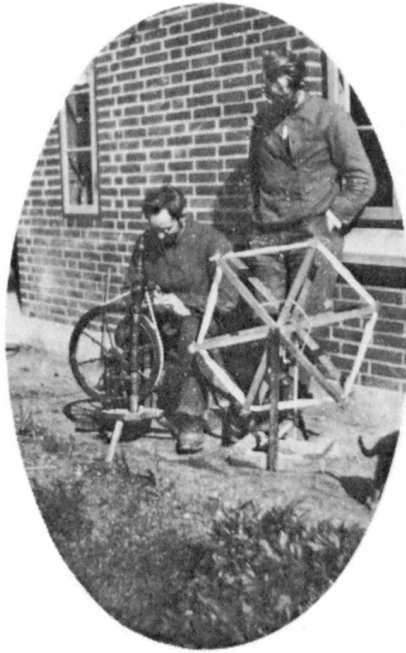
N.P.HANSEN OG SØNNER ET VÆVERI PÅ NORDFYN.

Scenen er Væde Mark - ca. 20 km nordvest for Odense, årstallet er 1861, datoen 24 december. Maren Findsdatter, gift med husmand og væver Rasmus Hansen, går i barselseng og føder en søn - og der fortælles, at hun dagen efter vaskede tøj i mosen.....

Sønnen, der senere døbes Niels Peter Hansen, kommer til at gå i faderens fodspor, da han vælger væverfaget. I 1883 gifter han sig med Georgine Karoline Møller og slår sig ned som væver i Hårslev, på et tidspunkt hvor der stadig findes en væver i de fleste landsbyer på Nordfyn. Forholdene var uendelig små, og det er måske forklaringen på at parret senere flyttede til Bro på Vestfyn, og senere igen til Fredericia, for efter en tid atter at vende tilbage til Fyn. Denne gang til Sdr. Boulevard i Odense, da Niels Peter Hansen havde fået ansættelse hos Mogensen og Dessau. (Denne virksomhed er senere blevet en del af Nordisk Tekstil, Odense).

Lige efter 1. verdenskrig køber Niels Peter Hansen en ejendom i Nymark, (ikke langt fra hans fødested) hvor han starter et væveri.

Hvis 1920-erne kort skal karakteriseres, må det blive med ordene: vækst, initiativ og fremskridt, og dette kom også væveriet i Nymark til gode. Der blev rådt

Marius Hansen
(siddende ved rokken)
Johannes Hansen
(stående)
Fotografi ca. 1920.

til at bygge til, og efterhånden var der også blevet beskæftigelse til sønnerne, Anders Peter, Marius og Johannes foruden datteren, Anna.

I det følgende skal ordet overlades til én af sønnerne- Johannes Hansen, født 1903 og i dag bosat i Odense.

"Efterhånden som far fik mere at lave, vendte vi alle hjem for at arbejde på hans væveri.

Jeg var den første, der kom hjem - senere kom mine brødre. Min ene bror havde arbejdet som havnearbejder, -en anden udlært bager, ingen af os var altså udlært vævere, men vi blev oplært på fars værksted. Og efter fars død i 1932 førte vi værkstedet videre.

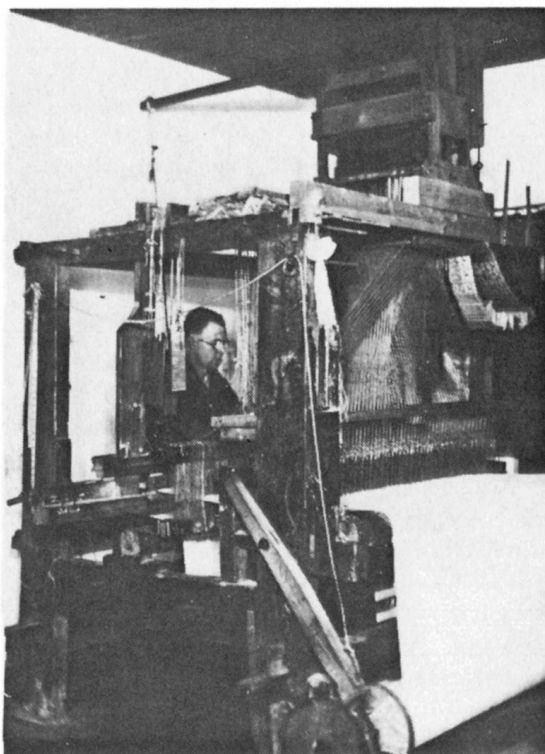
Vi havde en damaskvæv, en damaskservietvæv og en drejlsvæv - desuden havde vi tre maskinvæve, sidstnævnte vævede vi bl.a. håndklæder og viskestykker på. Vi havde specialiseret os, så jeg vævede damask, min ene bror vævede drejl og den anden servietter - min søster vævede især håndklæder.

Vi brugte hovedsagelig irsk hør og vores kædelængder var typisk på 50 meter. Dugene blev vævet i bredder på 140 og 160 cm i 5- eller 8-skaffet (5- eller 8-binding satin). Mønstrene tegnede vi selv - min ene bror, der oprindeligt var udlært bager, var en god tegner. Vi havde f.eks. mønstre med vinblade, roser og egeblade samt et stjernemønster omkranset af en à la grecque bort. Desuden havde vi et fletmønster, som var meget populært - selvom det var forholdsvis simpelt, kunne det dog kun væves på damaskvæven. Denne havde et lille skel, så der blev brugt meget flade skytter og små spoler - på drejlsvæven var skellet noget større. Vores drejlsvæv kørte også med hulkort - og kortene huggede vi selvfølgelig selv - det foregik om aftenen. Forresten var vores arbejdsdage også

noget længere end nu til dags - vi var igang fra 6 morgen til 6 aften!

Der er et gammelt ord, der siger: Gem din uld, og den bliver til muld-gem din hør, og den bliver til guld. Vi oplevede også at folk kom med deres håndspundne garn- ofte noget der havde ligget i mange år. Selvom hørren kunne være fint spundet, var jeg nu ikke meget for at bruge det til kædegarn i damaskvæven, men til skudgarn var det selvfølgelig udmærket. Ellers fik folk vævet håndklæder og viskestykker af dette garn.

Under 2. verdenskrig mærkede vi også materialemangelen. Al import foregik gennem Valutacentralen- på et tidspunkt søgte vi om tilladelse til at få garn fra Irland, og min søster var da taget til København for at få svar på ansøgningen. På Valutacentralen ville ingen tilsyneladende tage ansvaret for noget, men min søster var stejl: "Jeg går ikke hjem, før jeg har fået det (garnet)!"-Og det fik hun!

Johannes Hansen.
Fotografi ca.1930.

Men ellers blev materialerne tildelt gennem Valutacentralen og tilsendt hver måned. Der var rift om garnerne, og jævnlgt kom folk og ville købe garn hos os, men solgte vi det, så forsvandt jo grundlaget for forretningen.

Under krigen vævede vi med grønhør-det var dansk hør, der kom dels fra Kolding Hørfabrik, dels fra et rebslageri i København. Men kvaliteten var nu ikke særlig god, og det støvede forfærdelig meget i væven. Da intet måtte gå til spilde, blev både hør og blå spundet sammen, og der var

mange rester af taver i garnet. Faldt de ikke ud under vævningen, faldt de ihvertfald ud når folk begyndte at bruge stoffet, og det blev hurtigt meget løst.

Grønhørren, der var ubleget, blev brugt til viskestykker og håndklæder, desuden vævede vi noget stribet drejlsstof, der blev solgt til Fælledsforeningen i Odense (FDB) - dette stof blev syet op til beklædning.

På grund af materiale mangelen kneb det noget med beskæftigelsen i væveriet, og så begyndte vi at dyrke tobak, som så mange andre på Fyn. På en nabogård- hos søstrene Beck - fik vi stillet noget jord til rådighed. Vi skulle plante, holde stykket rent, plukke og sy tobaksbladene på snore. Ved salg fik vi det halve af prisen. Nabogården skulle også stille tørreplads til rådighed. I et fugtigt efterår kunne det være svært at få tobaksbladene tørre -man kunne risikere at de rådne. Vi startede med tobakken i 42 og blev ved til 45. Jeg må nu indrømme, at jeg helst ville væve, men min kone var beskæftiget en del med tobaksplanterne.

Efter krigen, da materialetilgangen var blevet mere stabil, syntes jeg, at der skulle ske noget nyt, så vi begyndte også at væve dugene med forskellige skudfarver: gult, lyserødt og grønt. Muligvis gjorde man noget tilsvarende andre steder.

Vore ting blev solgt ved dørsalg - man skulle søge om tilladelse, ellers fik man vrøvl - det var i Stauings tid, husker jeg. Vi havde to sælgere - Rasmussen fra Tommerup og en svoger, der rejste rundt med varer. Der blev solgt over hele landet, men især på Langeland har vi haft mange kunder, og det var hovedsagelig gårdmandsfolk. En 12-personers damaskdug kostede omkring 200 kr. i begyndelsen af 1950-erne.

Vi vævede 5-skaftet buksestof til Henriksen i Odense og desuden leverede vi varer til Tommerup Hørfabrik inden de fik eget væveri. For Tommerup vævede vi damask og lagenlærred. Sidstnævnte blev vævet af bomuld fra Vejle Bomuldsspinderi - derfra fik vi altid kæderne på en bom.

Det var en udvikling sat igang af 1.verdenskrig, der muliggjorde et væveri som vores. Tredivernes krise kom vi heller ikke til at mærke noget til - måske fordi kunderne først og fremmest var " velhaverbønder". Og så satsede vi på kvalitetsvarer. Vi valgte at lukke værkstedet i 1954, og der var flere årsager: Tiden var blevet en anden - Tommerup havde lukket sit væveri, og hvis vi skulle have fortsat, skulle det ihvertfald have været med maskinvæve. Vi havde ganske vidst fået en maskindrejlsvæv, men den kom aldrig rigtig igang. Hvis min far havde haft flere penge i 20-erne, var håndvævene uden tvivl blevet udskiftet med maskinvæve - men vi vævede stadig på håndvæve. En anden årsag var, at det kneb noget med at enes, og min søster var da også rejst.

Den sidste dug jeg vævede, vævede jeg min kones initialer ind i - men desværre er dugen bortkommet.

Hvor vævene blev af? Ja, masinvævene blev solgt til skrot- og damaskvæven blev ombygget til lysthus!

I sølvbryllupsalderen lagde min kone og jeg vores liv helt om - vi flyttede til Odense hvor vi overtog en købmandsforretning på hjørnet af Rørsvej. De sidste

par år vi havde forretningen, var med Føtex til nabo, og konkurrencen var selvsagt hård. Som 68-årig besluttede jeg at gå på pension. Jeg har været glad for at væve - men jeg kunne også godt omstille mig til et andet erhverv. For min far var det anderledes - vævningen var min fars store drøm ja, hele hans liv."

Artiklen er blevet til på grundlag af nogle samtaler, jeg har haft med Johannes Hansen, samt materiale fra Nordfyns Museum i Bogense.

Tak til Inger Christensen, Morud, der formidlede kontakten til Johannes Hansen. Susanne Nielsen

TEKSTILDISPUTATS:

Lise Bender Jørgensen, NORTH EUROPEAN TEXTILES until AD 1000, Aarhus Universitetsforlag 1992.288 sider, stort format, stift bind, tavler, udbredelseskort, tabeller, bibliografi, indeks, katalogafsnit.

Fredag den 8.januar forsvarede **Lise Bender Jørgensen** sin doktorafhandling. Det var en begivenhed, der indenfor tekstil- og dragtforskningen er overordentlig sjældnen i Danmark.

Af redaktionelle grunde har det ikke været muligt at bringe for-håndsmeddelelse herom i TENEN, men i stedet benytter vi denne lejlighed til at **gratulere!**

Den aktuelle afhandling foreligger på engelsk, hvilket vel vil gøre den eksklusiv i forhold til det danske publikum. For disse læsere kan det være værd at bemærke, at forfatteren allerede i 1986 publicerede Forhistoriske tekstiler i Skandinavien (Nordisk Fortidsminder Serie B Bind 9, Det kongelige Nordiske Oldskriftselskab, København).

Men den endelige afhandling er en videre bearbejdelse af det omfattende registrerede tekstilmateriale. Forfatteren har tidligt i sin forskerperiode opdaget de tekstilfragmenter, der er oxyderet ved metaldele i arkæologiske fund. Omend de derved har mistet deres tekstile karakter, kan det lade sig gøre at påvise spinde-og vævemåde. Med dette materiale føjes en omfattende viden til de ellers temmelig få tekstilfund, der kendes fra forhistorisk tid. Netop metalgenstandene kan i visse tilfælde bidrage til datering, hvor tekstiler i sig selv havde været uden dateringsmulighed. Men også egentligt bevarede tekstilfragmenter indgår i registret, når sådanne eksisterer.

De officielle opponenter var dels svenskeren Inga Hägg, der er knyttet til Landsmuseum på Gottorp Slot ved Slesvig og som har tekstilerne fra Hedebyfundene som sit speciale. Dels forskningsprofessor Klavs Randsborg med de mere generelle arkæologiske metodiske problemer som sin opgave, og uofficielt den svenske professor Ulf Nässmann, der er handelshistoriker ved Aarhus Universitet.

Det fremgår, at der har været betydelige vanskeligheder undervejs, fordi de arkæologiske fund ofte er blevet behandlet uhensigtsmæssigt i museerne, så tekstilsprene har lidt overlast. Påvisningen af deres betydning må derfor anses for et punkt, hvor afhandlingen kan bevirke større agtpågivenhed for tekstiler ved kommende tids omgang med arkæologiske fund.

Det er et bærende synspunkt, at i det mindste visse typer af tekstiler repræsenterer karakteristiske handelsvarer, der kan følges over meget store afstande og som anses for at være af en vis industriel oprindelse. HFD.

BOGANMELDELSE.

Marianne Lotzbeck og Jytte Harboesgaard, Kniplingssyning fra Hedeboegnen, Borgen, København 1993.

Indledning, Teknik, Hedeboegnen, Udklippet syning, Overføring af mønstre, Litteratur. 63 sider. Pris 115.-kr.

Bogen er gennemillustreret med fotos og detaljerede stingtegninger, der sammen med omhyggelige beskrivelser gør rede for både gamle forbilleder og eksempler på ny anvendelse af den gammelkendte teknik. Resultatet afhænger af, at man behersker teknikken. Det er vel mere krævende i denne end i de andre gamle teknikker, der bruges på Hedeboegnen. Men også teksten rummer en stærk indføling med de tekniske og æstetiske virkemidler i syningen med knaphulsting, som giver læseren lyst til selv at komme igang. Hvide broderier er netop blevet aktuelle igen, og kniplingssyningen har med denne bog fået den bedste mulighed for at blive udført smukt og nutidigt.

HFD.

FORKLÆDER REGISTRERES:

torsdag den 27.maj 1993

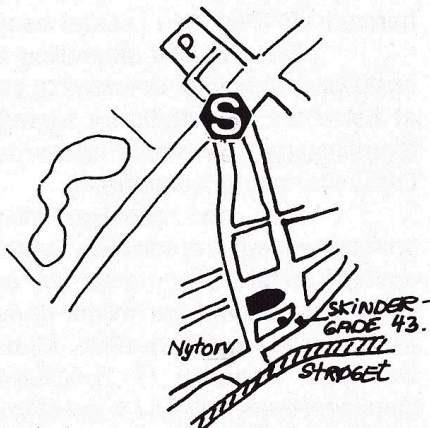
kl.13-17

i Dansk Paramenthandel

Skindergade 43,1

1159 København K.

Nu finder den registrering sted, som mange har set hen til. Ved generalforsamlingen på Fyn blev der lagt en solid grund med beskrivelse af de mange forklæder, som kom frem. Denne gang kommer det til at gælde Københavns-området og Sjælland.

Find gamle og nye forklæder frem og lad os være med til at glæde os over dem! -det har allerede vist sig, at der er stor afveksling med spændende snit og stoffer samt hyggelige beretninger, der understreger forklædets spændende historie. Alt dette skal vi gerne have skrevet op, for at det tilsammen kan blive et righoldigt materiale. Fotografiapparatet bruger vi flittigt.

Det kan blive nødvendigt, at vi får lov at låne nogle af forklæderne for at måle dem op og gøre helt nøjagtige iagttagelser.

Forhåbentlig bliver vi mange- **RING DERFOR GERNE I FORVEJEN:**

4295 0555 eller 4288 32267(evt.telf.svarer)

Tilmelding vil give os mulighed for at lægge dagen bedst mulig til rette.

Dansk Paramenthandel er et gammelt firma med speciale i udstyr til kirkens udstyr. Adressen er midt i Københavns centrum på hjørnet af Skoubogade/Skindergade tæt ved domkirken. **Befordring:**S-tog til Nørreport, eller HT-bus linie 5 til Nytorv. Privatbil kan ikke tilrådes, men for dem, der alligevel har bilen med, er parkering mest sikkert at søge på Israels Plads- derfra linie 5 til døren.

PÅ GENSYN.

ÅRSBERETNING 1992-1993.

I betragtning af at kun et begrænset antal af TENEN's medlemmer er tilstede her, skal jeg gøre beretningen så kortfattet som muligt. Interessen for os i dag vil naturligt i højere grad koncentrere sig om de to arrangementer, vi har på programmet, Henrik Jansens redegørelse for det spændende måttevæveri i den gamle fattiggård i Svendborg, og bagefter forklæderne, som vi hermed for alvor tager fat på som registreringsprojekt.

Men året har givet mange positive oplevelser, som det er en fornøjelse at fremlægge. Vi har nu rundet de **200 medlemmer**, som vi fra begyndelsen har set hen til, for at kunne holde et rimeligt budget for vores blad. Så kan vi efterhånden også stille forventninger om, at aktiviteter af anden art kan blive mere bæredygtige.

Bestyrelsen har i årets løb holdt fem **møder**. Dertil kommer skovturen i august og to temadage. Medlemsarrangementerne har alle været omtalt i TENEN.

Trods Storebælt imellem os går det for bestyrelsens vedkommende forbavsende godt at få samling på tropperne. Planlægningen af bladet lægger stadig beslag på en ikke ringe del af mødetiden. Men med ildhu bliver der også diskuteret andre emner, som nedfælder sig i form af ideer til temadage, anmeldelser, og der opstår værdifulde kontakter til andre foreninger og interessegrupper. Selve bladets redaktion er under stadig opmærksomhed, og vi får heldigvis tilkendegivelser fra læserne, som hjælper til at bedre form og indhold.

SELSKABSTASKER har været et hyggeligt emne at lægge ud med som projekt. Fotografierne blev præsenteret sidste år. I mellemtiden har Lisbeth foranstaltet oplæbning på kartotekskort, så billederne nu er bekvemme at arbejde med og tilgængelig for interesserede.

Udover selve vores interesse for tekstilerne mærker vi også glæden ved at komme sammen og have mulighed for at udveksle meninger og indtryk på dette område. Skovturen i august havde netop denne afslappende karakter, hvor der også var ledsagere med, m/k. Mon ikke det kan blive noget tilbagevendende!

FORKLÆDER viste sig som et tema, der i høj grad har været med til at samle interesse. Det er en ganske stor sag, som vi vil komme til at høre mere om de næste par år. Mange har meldt sig med forklæder, de gerne vil lade registrere. Her i dag vil vi lægge ude med den del af opgaven. Mange venter også utålmodigt på Sjælland, og det har vi planlagt at tage fat på i maj måned. Men dermed vil det ikke være slut. Der er flere samlinger, som vi vil arbejde med enkeltvis, og der kommer stadig nye til, som gerne vil bidrage.

Ved temadagen i efteråret har Marianne Schou Christensen givet oplæg om forklædets historie. Det førte til, at "Husflid", Dansk Husflidsselskabs blad bragte hendes materiale som artikel i decembernummeret-92 som led i serien "De løse tilhører til dragter". Det nævnes her, fordi der desværre indsneg sig nogle generende fejl fra sætternissen, hvilket redaktør Ib Solvang imidlertid har beklaget og korrigeret i februarnummeret. Artiklen blev udmærket illustreret, så den supplerer den version, vi havde i TENEN i sommer.

Forklædereregistreringen bliver markeret her i dag med en udstilling, som Vissenbjerg Bibliotek har vist imødekommenhed ved at ville huse i de kommende

uger. Det giver os mulighed for at udvikle projektet til det landsomfattende plan, vi tilsigter.

Lisbeth har i denne sag været aktiv med at opmåle forklæder, og disse plancher vil vi efterhånden søge at publicere, men også tilbyde museer og andre biblioteker til udstilling.

Det kan i forbigående nævnes, at Lyngby Stadsbibliotek ved København i vinterens løb ganske uafhængigt af vores projekt har vist en samling forklæder, som en af læserne havde fra sin familie. Også forskellige blade og aviser har haft artikler om forklædet igennem de sidste par år. Det tyder på en bred interesse for emnet, og vi har mærket det samme fra de mange kvinder, vi indtil nu har nået at være i kontakt med. Så lad os gå videre i dagsordenen, så vi kan nå frem til de morsomme punkter.

Forinden vil jeg dog ikke undlade at bruge denne lejlighed til at **takke** bestyrelsen, vores revisor, suppleanterne og alle for det gå-på-mod, alle lægger for dagen! Det sker ikke uden at andre opgaver og familie m.m. i nogen grad bliver tilsidesat, men alligevel altid med begejstring for vores sag. Det er dejligt at have med at gøre.

Hanne Frøsig Dalgaard
Brede 25-3-1993.

REFERAT FRA GENERALFORSAMLINGEN, I VISSENBJERG,

FYN, 27. MARTS 1993.

1. Som ordstyrer valgtes Ruth Jacobsen, Lyngby.
2. Hver enkelt deltager præsenterede sig kort. Tilstede var 12 medlemmer, heraf 5 bestyrelsesmedlemmer Hanne Frøsig Dalgaard, Susanne Nielsen, Inger Jørgensen Annet Laursen Skjelsager og Karin Hoffritz.
3. Referat fra generalforsamlingen 1992 godkendt uden kommentar.
4. Se. formandens beretning side 9.
5. Der var ikke indkommet forslag med betydning for budgettet.
6. Kassereren fremlagde regnskabet, som godkendtes uden kommentarer, herefter blev budget for medlemsåret 1993-94 gennemgået. **REGNSKABET OFFENTLIGGØRES IKKE I BLAD 4, ÅRGANG 1992-93**, men alle interesserede kan få dette tilsendt ved henvendelse til kassereren.
7. Kontingentet fastholdes det kommende medlemsår, men en forhøjelse fra medlemsåret 1994-95 påtænkes, idet foreningen ønsker at udarbejde en publikation omhandlende resultatet af forklædere registreringen.

8. På valg var Inger Jørgensen, Susanne Nielsen og Annet Laursen Skjelsager. Alle genvalgte. Herefter fulgte en kort debat angående ønsket om at få kandidater til bestyrelsen fra Jylland. Generalforsamlingen 1994 holdes på Sjælland og 1995 i Jylland. Ved begge lejligheder opfordres de jydskede medlemmer til at opstille kandidater.

9. Rikke Rasmussen genvalgte som revisor og de to suppleanter Birgitta Schøning og Karin Lausten genvalgte som suppleanter.

10. Der var ikke indkommet øvrige forslag.

11. Under eventuelt fremsattes ønske om en medlemsliste. Dette er imod registerloven, men man enedes om på girokortet **INDLAGT I BLAD 4 1992-93**, at påføre en rubrik, hvor det enkelte medlem kan krydse af, om de ønsker optagelse på en sådan liste.

Herefter fremsattes ønske om et nyt skovtursudvalg. Man tænker sig sådanne udvalg oprettet flere steder i landet, da denne type arrangement skal være socialt samvær og samle medlemmerne lokalt. Man enedes om at arbejde på en skovtur til Falster, nærmere betegnet Nykøbing Falster Håndarbejdsseminarium/ Falstersminde/ Maribo Museum. Man forestiller sig, at de 2 studerende fra Håndarbejdsseminariet Anne Marie Sneholm og Bjørg Hansen, som har udarbejdet projektopgave omhandlende Maribo Museum, deltager aktivt i arrangementet. datoen blev en lørdag i august 1993.

Endelig fremsatte Ruth Jacobsen forslag til nyt årstema: **HVIDE BRODERIER FRA ÅRHUNDREDESKIFTET OG DERES INSPIRATION TIL NUTIDIGE BRODERIER.**

Bestyrelsen vil arbejde videre med de ovennævnte punkter. Herefter afsluttedes selve generalforsamlingen.

Efter kaffepausen holdt museumsinspektør Henrik Jansen, Svendborg, et foredrag om Svendborg fattiggård.

nogle korte "portrætskildringer" af nogle af beboerne og til slut fik vi en gennemgang af aktiviteterne på fattiggården med hovedvægten lagt på måttevævning.

Fattiggården er i dag nedlagt og huser nu Svendborg Museum, men måttevævning udføres stadig på stedet og det er muligt at købe produktet og ydermere købe vævene og bestille i specialmål.

Henrik Jansen vil senere på året i en artikel i TENEN beskrive måttevæveriet. Kl.16.00 påbegyndtes registreringen og den fortsatte til 18.30. Mange lokale beboere kom med forklæder fra deres private gemmer, så det blev en særdeles travl eftermiddag.

En god generalforsamling med et fint og engageret foredrag og en forhåbentlig givende registrering, det sidste vil man dog først have overblik over, når registreringerne samles og renskrives.

Referent: KARIN HOFFRITZ.

Lidt om vævede forklæder 1812 -14

af Birthe Karin Fischer

I slutningen af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet blev der fra mange sider sat kampagner igang, for bl.a. at forbedre de forskellige husflidsfrembringelser.

Rundt om i landet blev der oprettet "oekonomiske selskaber", der ved hjælp af præmier søgte at forbedre eksempelvis hør- og hampeavl, bedre efterbehandling af det avlede, forbedret spinning af hørren, hampen og ulden – og ikke

Sortegnelse over de Agtelsestegn,		
som af Selskabet for Industrie og Husestid for Greveløbet Holsteinborg, i Folge dets Betjendtgjørelse af 1ste November 1809, ere tilkjendte, og ved Høitideligheden den 7de Juni 1810 offentlig i Holsteinborg Kirke ere overleverede.		
Navn.	Den uddelte Guld.	Hvori Præmien har bestaaet.
Lacramark 19 Gaard- mand.	For Bevandning af 570 Alen fede Wand- grever, til Wand- Af-dulning af Dyens Lær- væmsk.	Et stort Sølsbæger med Ind- skrift: Givet Lacramark Doe for Vandskedningen af Lærve- mosen.
Wenslov: Sojnegæd Hans Pedersen.	For udsigt Lær med Gødens Forbering i Wenslov Lær.	Et Sølsbæger med Indskrift: Givet H. P. S. for Gødens Lær b. d. in.

Der blev hvert år trykt lister med de præmieredes navne. Denne til højtideligheden den 7de juni 1810 i Holsteinborg kirke.

mindst at lære landsbyværerne bedre vævemetoder, med bedre stoffer til følge.

Flere af landets godsejere tog ivrig del i disse forsøg på at forbedre landalmuens frembringelser. I 1809 stiftede Grev F. A. Holstein til Holsteinborg et selskab til fremme af industrien på hans godser. Komiteen gjorde sig mange tanker omkring måden, hvorpå man bedst kunne opmuntre godsets befolkning til at deltage i forbedringerne.

Skulle der præmieres, i så fald hvordan? Skulle det være penge, klæder, husgeråd, værktøj, måske et får eller en ko?

Pengene blev straks forkastet, da de ville føre til frådseri, lediggang og forglemmelse. De meget svære anfægtelser omkring præmierne endte med, at disse skulle være:

Spænder, knapper, skeer, halskæder.

Alt i sølv.

Det var ting, der kunne vare evigt og ville få en vis affektionsværdi. For at sikre at vinderen beholdt sin præmie, bestemte man, at ved senere præmieæskninger skulle deltageren vise sine tidligere præmier frem. Havde han/hun den ikke, var man ikke værdig til at deltage igen.

Præmierne blev ved en højtidelighed overrakt i godsets kirke, hvorefter der var forfriskninger i den grevelige have – for alle, der havde været med i kirken. Det hele sluttes med en middag og et bal for vinderne, "hvor", som der står: "de Belønnede ere i selskab med Honoratiores, og uden Forskjel dandse iblandt dem."

En gårdmandskone havde selvsagt større muligheder end tjenestepigen for at få spundet og vævet, derfor var der forskellige krav til mængden af det producerede. De koner og piger, der søgte præmie, meldte sig til årets cencorer, som så kom for at bese stofferne, foretage opmålinger af længde og bredde. De vurderede spindekvaliteten, de vævede stoffers kvalitet og ikke mindst blev der gjort bemærkninger om ansøgerindens moral. Som nævnt: havde hun vundet tidligere, skulle præmien forevises.

I det gennemsete materiale er der 6 ansøgere, der direkte fortæller, at det vævede stof er beregnet til forklæder.

*

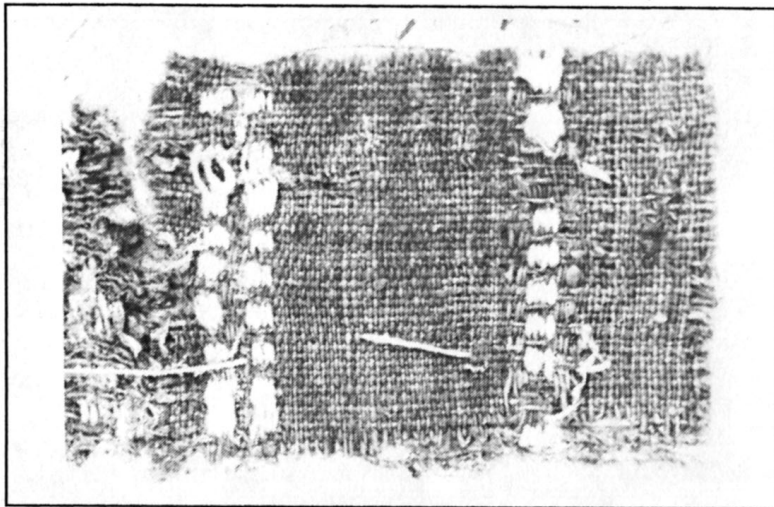
Husmand Ole Petersen kone, Ellen Lars Datter troede ikke, at det var vigtigt at søge om præmie, fortalte hun det cencurmedlem, der i 1812 opfordrede hende.

Ellen Lars Datters begrundelse var også, at hun var på grevskabet og derfor ikke kunne deltage. Komiteen nu allihvel gerne komme og se de 24 alen hvergarn, der var vævet. Kun det røde garn havde Ellen Lars Datter ikke selv farvet, det var sket i købstaden.

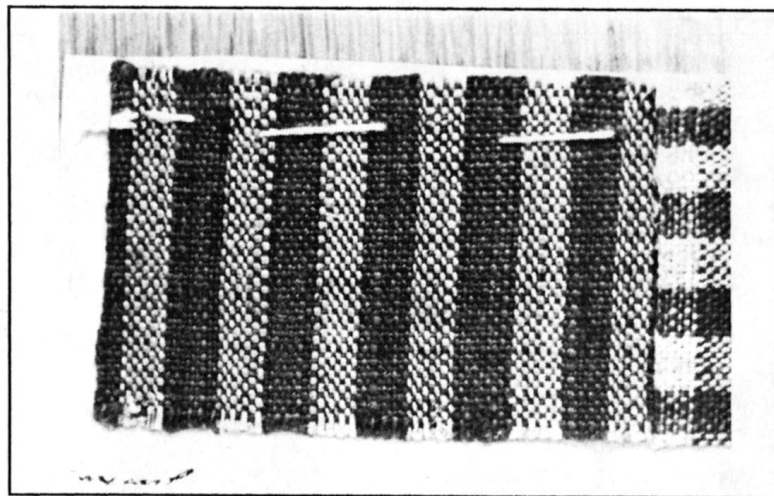
Til de 24 alen var der brugt 4 pund hør til trenden, der var blevet 6 alen af pundet og det var 6 quarter bredt. Der var brugt 11 pund uldgarn som islæt.

Da de højtidelige kommissionsmedlemmer kom hjem til Ellen Lars Datter, var der kun 21 alen.

Der var blevet brugt 3 alen til et forklæde, da hun jo ikke regnede med at skulle deltage i konkurrencen.

Ellen Lars Datters hvergarnsprøver. 3 alen af stoffet var syet op til forklæder, inden cencurkomiteen havde kunnet måle op.

Anna Kristina Lars Datters sribede forklædestof har 10 brune og 8 hvide trendtråde. Islættet er den brune farve.

Snedkeren i Ørslev, Peder Hansens kone, Anna Kristina Lars Datter, ansøger i 1814 om præmie. Hun er flittig og har

2 ansøgninger inde. Det, der interesserer i denne forbindelse, er det "Linnet Blaartærnet Forklæde Tøj, 35 3/4 Alen langt og 1 1/8 Alen bredt. Spundet Hørren i Foraaret 1811 og Blaaren i Sommeren 1811. Kom til Væveren Peder Nielsen i Stupperup Januar og tilbage Februar 1812. Af Rendegarn lidt over 7 Pund oplagt 5 Alen paa Pundet."

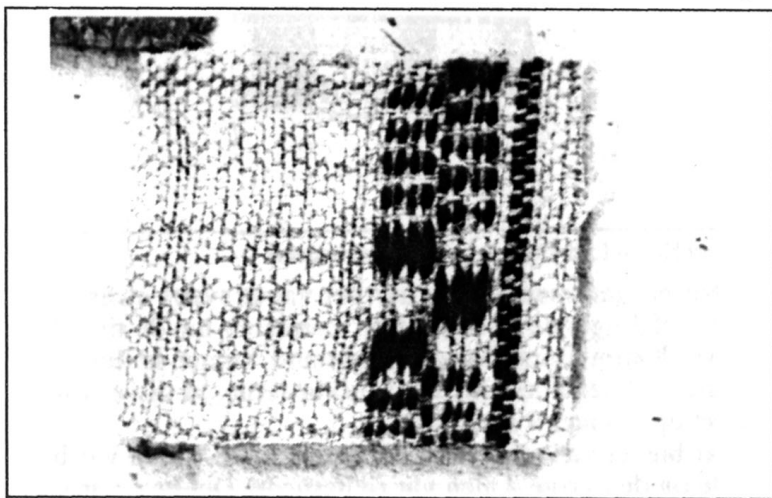
Målene var rigtige og stoffet var: "nogenlunde godt Tøj og deraf følger Prøver."

Hørren blev spundet og farvet i samarbejde med tjenestepigen.

Anna Kristina Lars Datter har ikke før fået præmie. Det bliver til 2 store skeer til en værdi af 10 Rd. som hun får for de 35 3/4 alen blårlærred og 37 alen hvergarn.

*

I 1814 får husmandskone Johanna Ole Datter 1ste Cl. præmie for sit arbejde med spinding af hør og uld, som hun selv farver i vinteren 1813/14. Johanna Ole Datter er flittig.

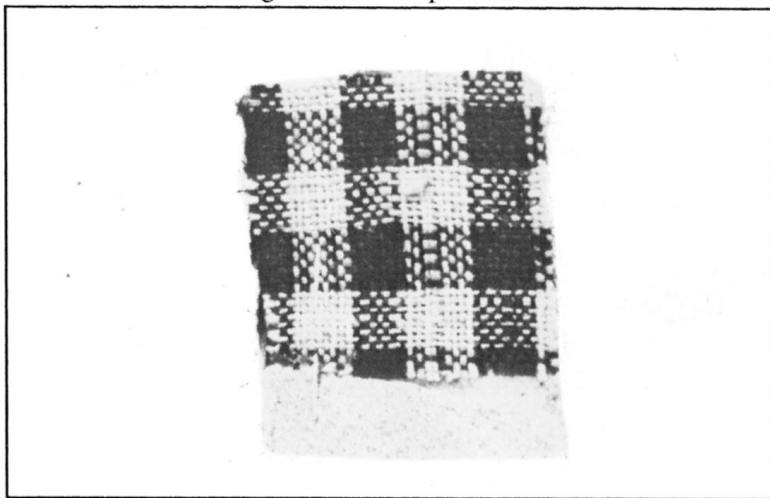
Prøvepå det plettede forklædestof som Hans Olsen i Bøgelunde væver for Johanna Ole Datter i 1814.

Johanna afleverer al sit spundne garn hos væveren Hans Olsen i Bøgelunde, der væver 30 alen dynevår, 22 alen hvergarn og 7 alen plettet forklædetøj, som er 1 1/2 alen bredt. Af forklædetøjet og hvergarnet blev der i trenden oplagt 6 alen af pundet.

*

Karen Lars Datter, der er gårdmandskone i Spiellerup, vil også gerne have en præmie i 1814. I den anledning indsender hun 3 prøver til komiten, med oplysninger om alenmål på det vævede hør, blå, vadmøl og forklædetøj.

Da cencurkomiten kom for at bese de vævede stoffer, var der brugt 5 alen af hørlærredet og, hvad værre er, den indsendte prøve er af en bedre kvalitet end de resterende 55 alen, men komiten tror hende, når hun siger at prøven er fra det afklippede. Hun ved at stofferne bliver eftersat og bedømt, fordi hun tidligere har fået præmie.

Prøve på Karen Lars Datters ternede forklædetøj.

Selv for en gårdmandskone har det været svært at have så meget stof liggende ubrugt indtil komiteen havde tid til at komme. Karen Lars Datter's husstand kunne heller ikke undvære vadmelsklæderne eller forklæderne, så disse stoffer var syet op, på nær 9 alen vadmøl.

Der var blevet vævet 13 alen forklædetøj, de 9 alen var blå-ternede og de øvrige 4 alen var rødternede. Det hele var syet op, så Karen Lars Datter viser comiteen forklæderne, hvortil hun selv har spundet garnet, men fået farvet i købstaden.

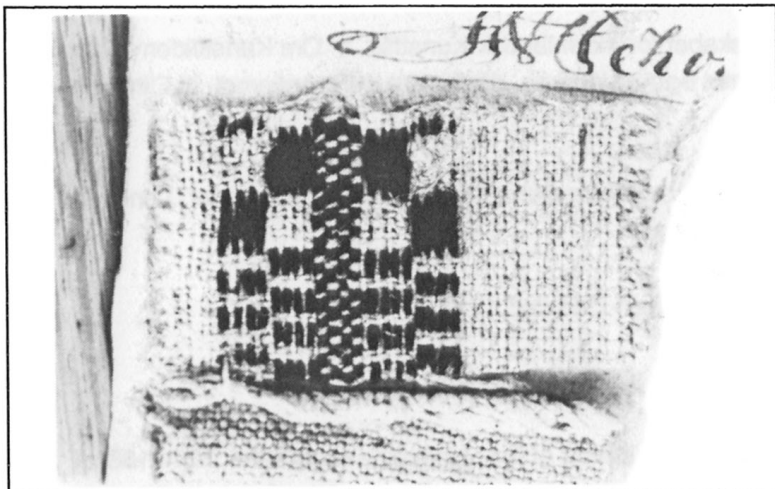
*

Mette Peders Datter fra Spiellerup har en lidt anden ansøgning inde, i den søger hun bl.a. om præmie for forklæde- og tørklædetøj. Garnet er ved ansøgningen endnu ikke kommet til væveren.

*

Derimod har husmandskonen Karen Niels Datter i Ørslev fået alle sine vævede arbejder tilbage fra væverne, da cencur-kommissionen kom for at besigtige.

Væver Hans Christensen i Stupperup væver 9 1/2 alen blå og hvidt forklædetøj der er 5 quarter bredt. Garnet har Karen

Hans Christensen vævede, i marts måned 1814, dette blå og hvidstribede forklædetøj for Karen Niels Datter i Ørslev.

selv farvet derhjemme. En del af hendes garn er hos væver Peder Nielsen i Magleby, som væver 68 alen lærred, der er 4 1/2 quarter bredt. Udover forklædestoffet nåede Hans Christensen også at få 26 alen vadmel færdig, som han havde lovet at væve inden stofferne skulle bedømmes.

Holsteinborgs industriselskab virkede i 14 år. Udover de nævnte præmieæskninger blev der oprettet håndgerningsskoler for de konfirmerede i grevskabet, samt en klædefabrik i Fiurendahl. I 1811 tillige en gård til hørfabrik, den skulle arbejde i forbindelse med den Schrollske ved Trolleborg.

En foreløbig gennemgang af nogle af de andre præmieæskninger, der er rundt om i landet på samme tidspunkt, viser at i de tilfælde, hvor der bliver omtalt forklædetøj, er det næsten udelukkende "blaartærnet", sjældnere bliver hvergarns-

stofferne omtalt som forklædestof, som det her var tilfældet med husmandskonen Ellen Lars Datter.

Foto: Anton Jepsen efter venlig tilladelse af Landsarkivet for Sjælland.

Anvendte kilder:

Selskabet for Indenlandsk Kunstflid II: Om Kunstfliden i Kronborg District og Aarsagerne, der hindre dens opkomst, af Otte Lemwigh R af D.

Holsteinborg Godsarkiv 255, Cencurbemærkninger. Landsarkivet for Sjælland.

Søndag Aften-Læsning 1810 no. 26.

J.A.J. Holm (Om F.A. Holstein), Kbh. 1844.

En kort Fremstilling af F.A. Holsteins liv og virke, Kbh. 1883, i anledning af Sorø Amts Landoeconomiske Selskabs 50-aarige Jubilæum, stiftet af Holstein 3/9 1833.

Selskabet for Indenlandsk Kunstflid II: Underretning om Industriens Tilstand paa Grevskabet Holsteinborg i Sorø Amt, af Professor Villaume.

Overfald

Væver Mads Hansen i Lustrup er frastjaalet: 32 Rdl og en 2 Alen lang Blaargarnspose indeh:

1. Et stk. Hvergarn med Trennegarn af Tvist og Uld, og paaslaet med grønne og blaa Tavl og røde striber, 6 a 7 Alen langt.
2. 1 stk. Hvergarn m. Trennegarn af Tvist, sort ulden Islæt, med grønne uldne Striber. 5 Alen lang. 7 Quarter bredt.
3. 1 stk. blaat, ulden, kipret, ustampet Vadmél, 8 Alen langt 1 3/4 Alen bredt.
4. 1 stk. Tvisttøj med lyseblaae og mørkeblaae Tavl og hvide Striber, 30 Alen langt, 5 Quarter bredt.
5. 1 1/2 Dousin mindre Lommetørklæder, 3 Quarter i kvadrat, med hvid Bund og blaa Striber samt blaa Ramme.
6. 1 Dousin Lommetørklæder af Tvist med vidt Trennegarn og blaa paaslaet, overtavlet med rød og blaa Ramme, hver Tørklæde omtrent 1 Alen i Kvadrat.
7. 4 Pund Svinebørster, en Væveskytte og 1 Dousin Messing Syringe.

Læst i Ribe Stifts avis 27/3 1844.

ANNONCE.

Materialer til
FOLKEDRAGTER :

Silkebånd, 100% silke.
Hel- og halvsilkestoffer.
Silke-garner i 150 farver.
Håndtrykte tørklæder,
forklæder, sjaler og metervarer.
Småblomstrede bomuldsstoffer.
Vadmél og klæde i flere farver.
Håndvævede tørklæder og forklæder.
Hvergarnsstoffer og uldamask.
Hørlærred,
Smykker og knapper.
Hatte, huer og sko.
Sysæt og sykurser.
Tilskæring og syning.
Dragtlitteratur.

Silke-Annet

v. ANNET LAURSEN SKJELSAGER
DORTHESTVEJ 2 - DK-3520 FARUM
tlf. 42 95 05 55

ANNONCE.

Hos

KØGE
KOPI
CENTER

TORVET 19 • 4600 KØGE
TLF. 56 63 73 00 • FAX 56 63 44 00

- får man virkelig tryk på !

- A4/A3 Lyntryk
- A4/A3 Farvekopiering
- Tryksager
- Alt i stempler
- 4 farve stoftryk
- Alt i streamers
- Sats & Montage, Repro
- Lystryk
- Storformatkopiering
- Alt i efterbehandling
- Alt i kontorartikler

Vort motto : Kvalitetstryk -
Til tiden - Til aftalt pris.

BESTYRELSE:

FORMAND:

Hanne Frøsig Dalgaard Bredebovej 33 6.tv. 2800 Lyngby 42 88 32 67

KASSERER.

Annet Laursen Skjelsager Dorthesvej 2 3520 Farum 42 95 05 55

SEKRETÆR.

Susanne Nielsen Elverodvej 49 5462 Morud 65 96 50 26

Lisbeth Roum-Møller Jagtvej 121. 2.tv. 2200 Kbh.N. 31 85 47 82

Karin Hoffritz Tessebøllevej 44 4681 Herfølge 56 27 68 42

Jytte Harboesgaard Frederiksberg Alle 78 1820 Frb.C. 31 21 14 81

Inger Jørgensen St.Anna gade 10 5400 Bogense. - -

SUPPLEANTER:

Birgitta Schønning Skodsborg Parken 24 2942 Skodsborg.

Karin Lausten Furesølund 7 2830 Virum.

REVISOR.:

Rikke Rasmussen Holmevej 26.Tulstrup 3400 Hillerød 42 28 72 53

REDAKTION:

Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz.

NÆSTE BLAD FORVENTES AT UDKOMME MEDIO JULI 1993

BLIV MEDLEM AF TENEN, Dansk Tekstilhistorisk Forening.

Kontingent for 1992/93 : kr.100.-

Medlemsbladet udkommer 4 gange årligt.

Henvendelse : Dansk Tekstilhistorisk Forening.

Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2. 3520 Farum.

GIRO NR: 1 43 01 30

ISSN.NR: 0906-9526